

Alles kan

If truth is a woman,
God is rape.

Deze woorden krabbelde ik ergens in het jaar 2008 in de marge van een schrift. Het is één uit een grote verzameling onduidelijke cahiers – deels dagboek, deels collegeblok, deels occult spreukenboek, deels reisverslag van andere werelden – een bont intellectueel nalatenschap van mijn vorige ik.

Een leven getekend door waanzin kent vele cesuren. Misschien verklaart dit de kracht waarmee het inzicht zich opdringt dat ik deze geschriften alleen nog maar kan interpreteren. Dit interpreteren beschrijft Gadamer in *Waarheid en Methode* treffend als reconstructie van de vraag waarop de tekst een antwoord vormt. Deze reconstructie kan echter nimmer opnieuw binnen de oorspronkelijke horizon verschijnen.¹

De centrale vraag "achter" deze teksten, een vraag die mijn denken lange tijd beheerst heeft, laat zich makkelijk raden: hoe is almacht mogelijk? De draagwijdte en voorrang waren blijkbaar zo evident dat deze vraag nergens expliciet aan bod hoefde te komen, hoewel vele pagina's haar zonder enig conflict als titel kunnen dragen. Zij speelt als intellectueel-ontologisch vraagstuk, maar veel meer nog als persoonlijk-ontisch probleem. Houdt men het schrift met het openingscitaat juist tegen het licht, dan toont zich een verholde inscriptie: "The Chronicles of Janvier the Omnipotent"

Het geboden antwoord heeft voor mij echter dramatisch aan zeggingskracht ingeboet. In zijn lezing *The Will to Believe* opent William James met het volgende onderscheid:

Let us give the name of hypothesis to anything that may be proposed to our belief; and just as the electricians speak of live and dead wires, let us speak of any hypothesis as either live or dead. A live hypothesis is one which appeals as a real possibility to him to whom it is proposed. [...]The maximum of liveness in hypothesis means willingness to act irrevocably. Practically, that means belief; but there is some believing tendency wherever there is willingness to act at all.²

James hanteert een vorm van voluntarisme ten opzichte van zulke "live hypotheses". Het moge duidelijk zijn dat veel van mijn oude betogen zich nu als grotendeels "dood" aandienen. Belangrijk is echter dat zij ook destijds eerst "tot leven gewekt" moesten worden.

Voluntarisme omtrent hetgeen wij geloven is omstreden. Methodisch was het in mijn zoektocht echter onontbeerlijk. De bewijsgronden ervan toonden zich pas toen ik de waarheid ervan had aangenomen. Hierin vormt voluntarisme zelf een voorbeeld van het soort geloof waarvan James "the will to believe" verdedigt.

---

1 Hans-Georg Gadamer, *Waarheid en methode: Hoofdpijnen van een filosofische hermeneutiek* (Nijmegen: Vantilt, 2014), p.356.

2 William James, *The Will to Believe and Other Essays in Popular Philosophy* (Project Gutenberg, 2009), www.gutenberg.org/ebooks/26659 (accessed 27-11-2014), p.{3}.

Het project tot het ontsluiten van almacht bediende zich van een experimenteel procedé, veel meer dan van een logisch-analytische systematiek. Het bewust aansturen op bepaalde geloofsovertuigingen leverde hierin een aantal spectaculaire doorbraken op.

Zo diende zich al snel de Nietzscheaanse oplossing aan. Wanneer men wat is, was en zal zijn volledig affirmeert, wordt men immers oppermachtig. "Aber so will ich es! So werde ich's wollen!"³ spreekt de scheppende wil tot het toeval, en verlost het daarmee – onderwerpt het aan zich. Dit bleek echter bijzonder uitpuittend. De zoektocht naar een verfijnder antwoord werd voortgezet.

Mettertijd ontwikkelde het raamwerk voor de verwezenlijking van almacht zich tot een complex geheel van polytheïsme, animisme en perspectieven op zaken als waarheid, waarbij losse elementen geregeld aan verandering onderhevig waren. Enige tijd verloor het gehele genre van kennisgeving zijn betekenis, daar ik alle proposities las als "Ik wil dat..." waarbij "ik" de auteur is. Het ontkennen van welke propositie dan ook was coherent, en kon begrepen worden als het aanbinden van de strijd met allen wiens wil anders gericht is.

Zoals het openingscitaat getuigt was één van de grootste hindernissen niet van praktische maar van morele aard: hoe kan het geweld dat almacht aan de waarheid doet gelegitimeerd worden? Het noodlottige antwoord bleek duiding van de moraliteit zelf als enkel weerstand. De kracht deze weerstand te doorbreken zou zelf de resulterende macht legitimeren.

Naar believen vatte ik deze denkstructuur op als gedachtenexperiment dan wel als waar model van de werkelijkheid. De voortdurende oscillatie tussen het wel of niet "serieus nemen" was naar vorm en inhoud een cruciaal onderdeel, en maakte het mogelijk aan klinische duiding door de buitenwereld te ontkomen. Later breid ik mijn zelfvergunde titel uit: *Janvier the Omnipotent (But He Doesn't Feel Like Proving It Right Now)*

Het echec van het denkbeeld begon met de poging haar als absolute waarheid vast te houden om zo de geconstrueerde almacht feitelijk te verwezenlijken. De daaropvolgende confrontatie met de werkelijkheid leidde tot een grondige herziening van mijn morele en epistemologische uitgangspunten.

Hoe anders dan het openingscitaat klinkt een nog altijd aan waanzin ontsprongen "Ode aan Aletheia"?

---

3 Friedrich Nietzsche, *Also sprach Zarathustra: Ein Buch für Alle und Keinen* (KSA 4), p.181.

Ode aan Aletheia

O waarheid van mijn wereld,
O onverborgen weg,
Als alle ruimte ons bekend is,
Waar dan komen wij terecht?

De kou van de hoogte, de eenzame zucht
Het vuur in de aarde, het land in de lucht

Godin van de waarheid, godin van mijn zicht
Laat de nacht in onze eenheid sterven
Laat de zon de muren in warmte verven
De hitte komt ons toe, maar nimmer het licht

O Aletheia, ver-tel je in het pad
Dat ik volgen moet, het ontwentelend rad

(November 2009, Kloetinge)